

Personen in collectieve schuldenregeling (CSR) in België: profielen en regionale aspecten

Caroline Jeanmart

Oktober 2015

Samenvatting:

Aan de hand van gegevens van de Centrale voor Kredieten aan Particulieren (CKP) wil dit artikel onze kennis aanscherpen over het profiel van personen die toegelaten worden tot de procedure van CSR en het profiel in de verschillende gewesten vergelijken.

De eerste analyses laten toe om enkele kenmerken vast te leggen van personen die toegelaten worden tot de procedure van collectieve schuldenregeling. De personen die het vaakst bij deze gerechtelijke procedure zijn betrokken, zijn vrouwen, net als personen die behoren tot de leeftijdsgroep 35-55 jaar en personen die in verhouding tot de meerderjarige bevolking, in Wallonië wonen en meer bepaald in het arrondissement Luik. Het leengedrag van personen in CSR wordt gekenmerkt door een grotere geneigdheid om hun toevlucht tot het consumentenkrediet te nemen, door het ontnemen van middelgrote bedragen en door beduidend vaker een betalingsachterstand en een grotere uitstaande schuld te hebben in vergelijking met andere kredietnemers.

Wat de regionale verschillen betreft, is de CSR het minst van toepassing op de meerderjarige bevolking uit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Wat de leeftijd betreft, zijn er meer 18-34-jarigen in CSR in het Vlaamse Gewest. Het aandeel personen in CSR dat ouder is (45 jaar en meer), is groter in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest dan in de andere gewesten. Als we kijken naar het type aangevane kredieten, gaat het bij personen in CSR uit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest minder vaak om hypothecair krediet (in tegenstelling tot Wallonië), maar liggen de gemiddelde geleende bedragen voor dit type krediet beduidend hoger dan in de beide andere gewesten. Omgekeerd ligt het aantal aangevane consumentenkredieten door personen in CSR uit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest hoger, maar liggen de bedragen lager dan in de beide andere gewesten.

Het Observatorium dankt het departement 'Micro-economische informatie' van de Nationale Bank van België voor het aanleveren van ongepubliceerde gegevens.

Het dankt ook Françoise Collin (juriste bij de Actiegroep Overmatige Schuldenlast, schuldbemiddelingsdienst en referentiecentrum van de provincie Luxemburg), Sylvie Moreau (juriste bij het Steunpunt voor de Diensten Schuldbemiddeling van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest) en Meester Jo Van Campenhout (advocaat-schuldbemiddelaar) voor het aandachtig nalezen en voor hun opmerkingen.

Observatorium Krediet en Schuldenlast vzw

Château de Cartier - Place Albert 1er nr. 38 - B-6030 Marchienne-au-Pont

Tel.: 00/32/(0)71/33.12.59 - Fax: 00/32/(0)71/32.25.00

info@observatoire-credit.be - www.observatoire-credit.be

Inhoudsopgave

Inleiding	3
1. Methodologische aspecten	3
2. Wie doet een beroep op gerechtelijke schuldbemiddeling? Algemene aspecten	4
2.1. Enkele sociaaldemografische kenmerken	5
2.2. Enkele kenmerken met betrekking tot het leengedrag	9
2.2.1. Gesloten kredietcontracten: type, aantal en bedragen	9
2.2.2. Achterstallige kredieten: type, aantal en bedragen	11
2.3. Wie doet een beroep op gerechtelijke schuldbemiddeling? Specifieke profielen per krediettype	13
2.3.1. Minste CSR in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	14
2.3.2. Personen in CSR die in het Vlaams Gewest wonen, hebben vaker meerdere achterstallige kredieten	15
2.3.3. Meer vrouwen toegelaten tot CSR in Wallonië	15
2.3.4. De jongsten in het Vlaams Gewest en de oudsten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	15
2.3.5. Personen in CSR die in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wonen, hebben minder hypothecair krediet	16
2.3.6. Personen in CSR die in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wonen, hebben meer consumentenkrediet	16
2.3.7. Gemiddeld aantal kredieten	17
2.3.8. Geleende bedragen	17
3. Synthese	18
Bijlage	19

Inleiding

Personen in financiële moeilijkheden kunnen de hulp van een professionele schuldbemiddelaar inroepen. In België zijn er twee procedures om personen met schuldproblemen te helpen. De niet-gerechtelijke schuldbemiddeling (vaak minnelijke schuldbemiddeling genoemd) valt buiten elk juridisch kader. Ze bestaat uit individuele bijstand, gematerialiseerd door de tussenkomst van een professionele schuldbemiddelaar. De bedoeling is om de situatie te analyseren, om advies te geven en om samen met de schuldeisers een plan uit te werken en te onderhandelen om de schulden aan te zuiveren of om de persoon een andere oplossing aan te bieden (zoals de gerechtelijke schuldbemiddeling). De gerechtelijke schuldbemiddeling, meestal de collectieve schuldenregeling (CSR) genoemd, is een gerechtelijke procedure waarop personen die geen handelaar zijn en die te kampen hebben met overmatige schuldenlast, onder bepaalde voorwaarden een beroep kunnen doen. De aanvraag moet gebeuren door bij de griffie van de arbeidsrechtbank een verzoekschrift in te dienen. Zodra de rechtbank dit verzoek toelaatbaar verklaart, duidt die een schuldbemiddelaar aan die de opdracht krijgt om aan de debiteur en aan zijn schuldeisers een voorstel voor een minnelijke aanzuiveringsregeling voor te leggen. Als hij daarin niet slaagt, vraagt hij de rechtbank om een gerechtelijke aanzuiveringsregeling op te leggen of om in bepaalde gevallen de schulden van de debiteur volledig kwijt te schelden. De bemiddelaar handelt onder toezicht van de rechtbank. Hij staat ook in voor de uitvoering van de regeling. In de twee procedures is het de bedoeling de debiteur de gelegenheid te geven om zijn schulden in de mate van het mogelijke af te betalen en om tegelijk hem en zijn gezin in staat te stellen een menswaardig bestaan te leiden.¹

Het is niet het opzet van dit artikel om de procedures voor te stellen of de middelen die bij de schuldbemiddeling worden ingezet. Het wil een gedetailleerder beeld geven van het profiel van de personen die de hulp van een professionele bemiddelaar inroepen om toegang tot de gerechtelijke procedure te krijgen. Het spitst zich toe op het profiel van personen die zijn toegelaten tot de CSR-procedure, ongeacht of de bemiddelaar die de rechter heeft aangeduid een erkende instantie (dienst voor schuldbemiddeling), een advocaat of een ministerieel ambtenaar (deurwaarder of notaris) is. Een beter inzicht in deze profielen zou moeten helpen om meer gerichtere preventieacties op te zetten, alsook acties om de ernstige financiële moeilijkheden aan te pakken waarmee deze gezinnen kampen.

1. Methodologische aspecten²

Het departement 'Micro-economische informatie' van de Nationale Bank van België (NBB) stemde er op vraag van het Observatorium mee in om onuitgegeven analyses uit te voeren van gegevens uit de Centrale voor Kredieten aan Particulieren (CKP). Die analyses maken het mogelijk om duidelijker in kaart te brengen welke personen van de procedure voor collectieve schuldenregeling gebruikmaken. Tot nog toe werd enkel het volgende gepubliceerd:

- data over het aantal personen dat per (gerechtelijk of administratief) arrondissement tot de procedure is toegelaten;
- het type aanzuiveringsregeling waarvan ze genieten, de situatie van het dossier;
- de totale looptijd van de procedure;
- enkele aanwijzingen over de nieuwe berichten van toelaatbaarheid en het aantal kredietcontracten dat ze zijn aangegaan en/of waarvoor ze in wanbetaling zijn.

Hoewel de CKP slechts een beperkt aantal gegevens verzamelt³, laten deze nieuwe analyses toe om een beter inzicht te krijgen in het profiel van de betrokken personen en om regionale vergelijkingen voor te stellen.

¹ Deze gerechtelijke procedure zal de komende maanden worden bijgestuurd zoals blijkt uit het Justitieplan van minister van Justitie Koen Geens.

² Wanneer in dit artikel sprake is van achterstallige kredieten, gaat het om achterstallige kredieten die in de Centrale voor Kredieten aan Particulieren zijn geregistreerd. Die zijn doorgaans bewezen. Uitzonderingen zijn echter mogelijk zoals in de hypothese dat de kredietgever een sanctie moet krijgen omdat hij zijn informatie- en adviesplicht niet is nagekomen of niet aan zijn erkenningsplicht heeft voldaan.

³ De informatie meegegeeld in het CKP-bestand bevat de volgende gegevens:

- identificatiegegevens van de debiteur en van zijn eventuele codebiteuren: identificatienummer van het Rijksregister van de natuurlijke personen, naam, eerste voornaam, geboortedatum, geslacht en adres;

Om algemene gegevens te produceren over het profiel van de personen die tot de CSR-procedure zijn toegelaten (punt 2.2), hebben de analisten van de CKP de personen in drie groepen ingedeeld:

- personen die een krediet zijn aangegaan (zonder CSR en zonder betalingsachterstand), hierna de 'positieve groep' genoemd;
- personen die een krediet zijn aangegaan en minstens één achterstallig krediet hebben (zonder CSR), hierna de 'negatieve groep' genoemd;
- personen geregistreerd in de CKP die toegelaten zijn tot de CSR-procedure (met of zonder krediet en/of met of zonder achterstallig krediet), hierna de 'CSR-groep' genoemd.

Om meer gedetailleerde analyses uit te voeren (punt 2.3.), hebben de CKP-analisten de personen in zes groepen ingedeeld op basis van twee criteria: (1) al dan niet tot de CSR-procedure toegelaten en (2) het aantal achterstallige kredieten (geen, één, meer dan één). Tabel 1 hierna geeft deze indeling weer.

Tabel 1. Indeling van kredietnemers geregistreerd in de Centrale voor Kredieten aan Particulieren				
		Geen achterstal	Eén achterstal	Meer dan één achterstal
Groep 1	Niet in CSR	X		
Groep 2			X	
Groep 3				X
Groep 4	In CSR	X		
Groep 5			X	
Groep 6				X

De gegevens die in dit artikel worden voorgesteld, focussen op personen in de procedure voor collectieve schuldenregeling (groep 4 tot 6) en hebben betrekking op het einde van de maand juni 2013. Ze vormen een aanvulling op de uiteenzettingen van Helga De Doncker (Senior Analist van de Dienst Micro-economische analyse van de NBB) op het 24e colloquium van het Observatorium over het profiel van personen in financiële moeilijkheden.⁴

2. Wie doet een beroep op gerechtelijke schuldbemiddeling? Algemene aspecten

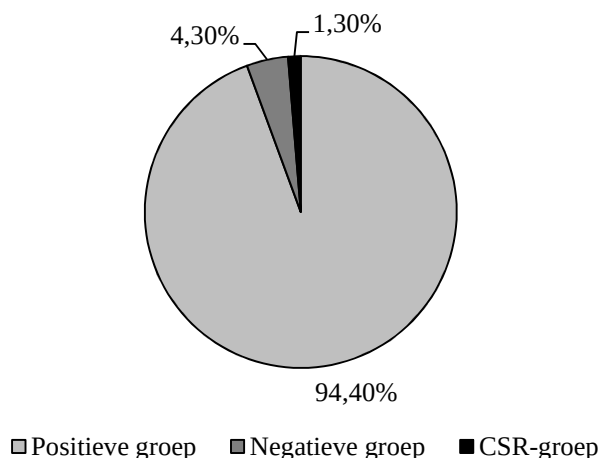
Eind 2013 waren in België 107.103 personen toegelaten tot de procedure voor collectieve schuldenregeling. Dit komt neer op 1,2 % van de Belgische meerderjarige bevolking.

De CSR-groep vertegenwoordigt 1,3 % van de personen die in de CKP zijn geregistreerd, ook al heeft 94,4 % van hen een krediet lopen dat geen betalingsachterstand vertoont en doen deze personen geen beroep op de CSR (grafiek 1 hierna). Bovendien heeft 4,3 % van de kredietnemers die in de CKP zijn geregistreerd, een achterstallig krediet en zijn ze niet toegelaten tot de CSR-procedure.

-
- de kenmerken van het kredietcontract: soort krediet, contractnummer en
 - ✓ voor verkopen op afbetaling, leningen op afbetaling en financieringshuren: het totaalbedrag dat moet worden terugbetaald, het bedrag van de eerste termijn, het aantal termijnen, de initiële periodiciteit van de termijnen, de datum van de eerste termijn en de datum van de laatste termijn;
 - ✓ voor kredietopeningen: het kredietbedrag, de datum waarop het contract werd gesloten en eventueel de einddatum van het contract;
 - ✓ voor hypothecaire kredieten: het geleende bedrag in kapitaal, het bedrag van de eerste vervaldag, het aantal vervaldagen, de initiële periodiciteit van de vervaldagen, de datum van de eerste vervaldag en de datum van de laatste vervaldag.
 - achterstallig krediet: de datum en het bedrag van de uitstaande schuld of indien het verschuldigde saldo onmiddellijk opeisbaar is, het bedrag en de datum waarop dat verschuldigde saldo opeisbaar is.

⁴ De uiteenzettingen van Helga de Doncker vindt u op de website van het Observatorium onder de rubriek 'Onze colloquia'.

Grafiek 1. Status geregistreerde personen in de CKP (eind juni 2013)

Bron: CKP (NBB)

2.1. Enkele sociaaldemografische kenmerken

In vergelijking met de andere personen die in de CKP zijn geregistreerd, gaat het bij personen in CSR vaker om vrouwen (51,7 %, tabel 2 hierna). Ze zijn in deze groep trouwens oververtegenwoordigd in vergelijking met de algemene Belgische bevolking. Dit kan erop wijzen dat ze meer met financiële moeilijkheden worden geconfronteerd, of dat ze er niet meer mee worden geconfronteerd, maar dat ze vaker dan mannen een beroep doen op de gerechtelijke procedure om hun schulden aan te zuiveren.

Tabel 2. Geslacht van de personen geregistreerd in de CKP (eind juni 2013)

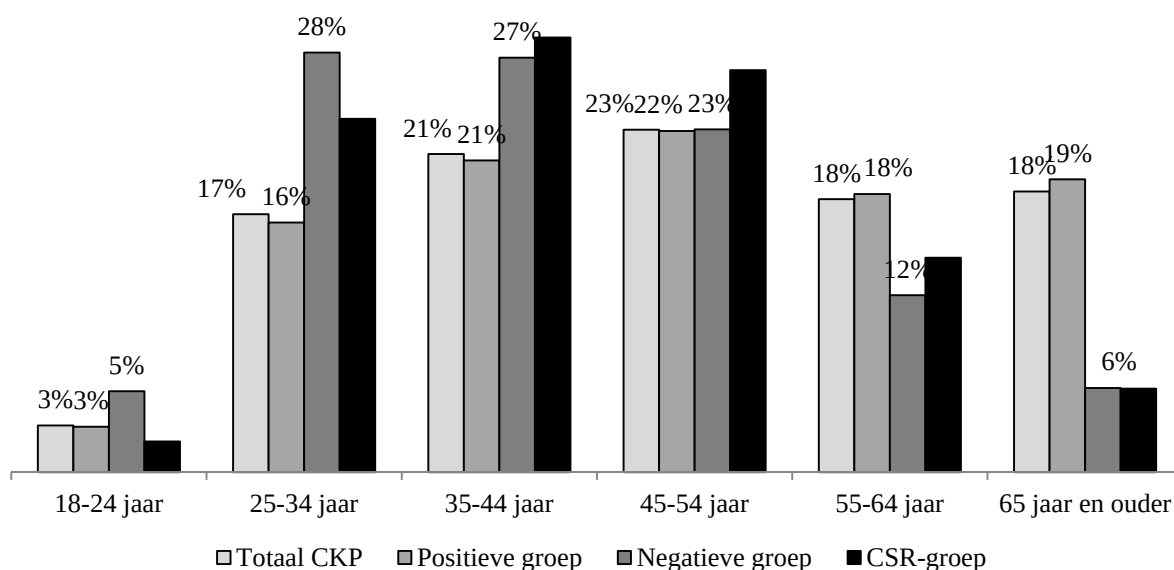
	Totaal CKP	Positieve groep	Negatieve groep	CSR-groep	Belgische meerderjarige bevolking (op 01.01.2013)	Krediet-participatiegraad ⁵
Mannen	50,2 %	49,9 %	57,4 %	48,3 %	48,5 %	71,7 %
Vrouwen	49,8 %	50,1 %	42,6 %	51,7 %	51,5 %	67,4 %

Bron: CKP (NBB) en FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

In vergelijking met de andere groepen kredietnemers in de CKP, zijn de personen in CSR ondervertegenwoordigd in de jongste (jonger dan 25 jaar) en de oudste (ouder dan 55 jaar) leeftijdsklassen (grafiek 2 hierna). Omgekeerd zijn ze oververtegenwoordigd in de leeftijdsklasse 35 tot 54 jaar (55 %).

⁵ De kredietparticipatiegraad geeft geregistreerde personen in de CKP weer als percentage van de meerderjarige bevolking.

Grafiek 2. Leeftijdsklassen personen geregistreerd in de CKP (eind juni 2013)

Bron: CKP (NBB)

Deze ondervertegenwoordiging van oudere personen (55 jaar en meer) in CSR kan door twee hypothesen worden verklaard: (1) personen uit deze leeftijdscategorieën hebben minder financiële moeilijkheden; (2) ze hebben misschien niet minder financiële moeilijkheden, maar doe minder vaak dan de andere leeftijdscategorieën een beroep op procedures om overmatige schuldenlast te bestrijden.

De helft van de personen die toegelaten zijn tot de CSR-procedure, woont in Vlaanderen (50,1 %, tabel 3 hierna). In vergelijking met hun meerderjarige bevolking zijn Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest echter ondervertegenwoordigd bij de bevolking in CSR, in tegenstelling tot Wallonië.

Tabel 3. Gewest waar geregistreerde personen in de CKP wonen (eind juni 2013)

	Totaal CKP	Positieve groep	Negatieve groep	CSR-groep	Belgische meerderjarige bevolking (op 01.01.2013)	Kredietparticipatiegraad ⁶
Vlaanderen	58,1 %	59,2 %	37,6 %	50,1 %	58,1 %	69,5 %
Wallonië	33,2 %	32,5 %	46,4 %	43,7 %	31,8 %	72,6 %
Brussel	8,6 %	8,4 %	16 %	6,2 %	10,1 %	59,5 %

Bron: CKP (NBB) en FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

De ondervertegenwoordiging van het Vlaams Gewest in de CSR-procedure in vergelijking tot zijn meerderjarige bevolking, kan door verschillende factoren worden verklaard zoals: (1) Vlaamse gezinnen met ernstige financiële moeilijkheden doen in vergelijking met de beide andere gewesten minder een beroep op procedures om overmatige schuldenlast te bestrijden; (2) magistraten zijn minder geneigd om verzoekschriften tot collectieve schuldenregeling toelaatbaar te verklaren; (3) de

⁶ De kredietparticipatiegraad geeft geregistreerde personen in de CKP weer als percentage van de meerderjarige bevolking.

bevolking heeft minder financiële moeilijkheden omdat het gemiddeld sociaaleconomisch niveau in Vlaanderen hoger ligt dan in de beide andere gewesten van het land (meer bepaald een hoger gemiddeld inkomen per inwoner⁷, een lagere werkloosheidsgraad⁸ en een hogere tewerkstellingsgraad⁹, een kleiner aandeel begunstigden dat recht heeft op maatschappelijke integratie, een leefloon of een financiële tegemoetkoming¹⁰).

De ondervertegenwoordiging van de bevolking van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in de CSR-procedure in verhouding tot zijn meerderjarige bevolking kan verrassend lijken, gelet op de minder gunstige sociaaleconomische indicatoren in dit gewest, in vergelijking met Vlaanderen en Wallonië (zoals het gemiddeld inkomen per inwoner, de werkloosheidsgraad, de tewerkstellingsgraad, beroep op maatschappelijke bijstand – zie vorige voetnoot). Het feit dat personen in dat gewest minder geneigd zijn om een beroep op CSR te doen, kan door twee hypothesen worden verklaard: dit gewest kijkt in vergelijking met de twee andere gewesten cultureel anders aan tegen het beroep doen op gerechtelijke procedures om overmatige schuldenlast te bestrijden; en vooral in vergelijking met Wallonië zijn de magistraten minder geneigd om verzoekschriften toelaatbaar te verklaren.

Als we naar de woonplaats kijken, is het meest opvallende resultaat dat van het arrondissement Luik dat sterk oververtegenwoordigd is bij de personen in CSR: dit arrondissement is op zich goed voor 10,48 % van de berichten van toelaatbaarheid tot de CSR-procedure, terwijl het slechts 5,5 % van de meerderjarige Belgische bevolking telt. Omgekeerd telt het Brussels Hoofdstedelijk Gewest het minste personen in CSR in verhouding tot zijn meerderjarige bevolking.

⁷ In 2012 bedroeg het gemiddelde inkomen in Vlaanderen 17.765 euro, in Wallonië 15.736 euro en in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 13.312 euro (recentste beschikbare gegevens).

Bron: FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

⁸ In 2014 bedroeg de werkloosheidsgraad in Vlaanderen 5,1 %, in Wallonië 12,0 % en in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 18,5 %.

Bron: FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

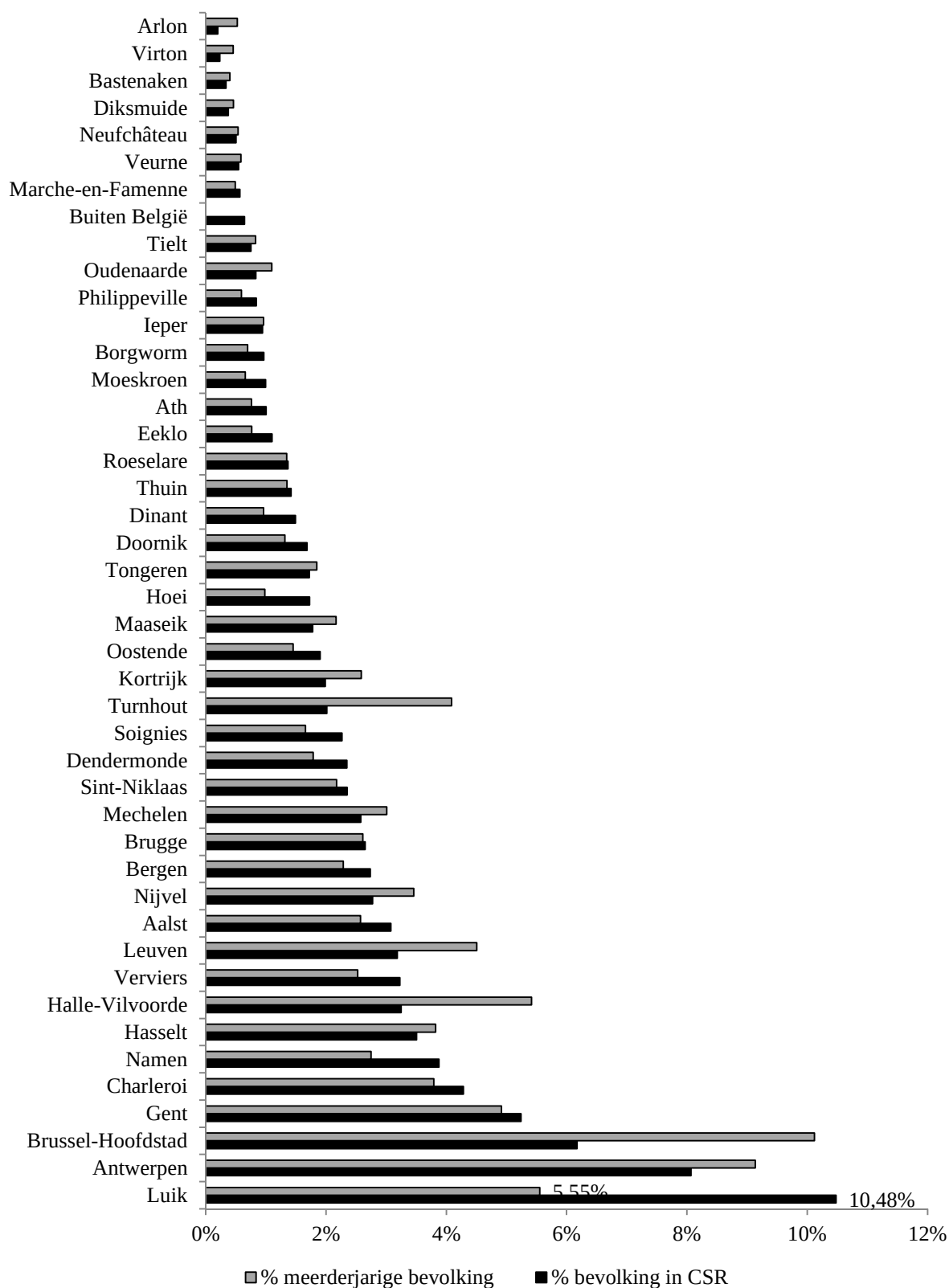
⁹ In 2014 bedroeg de tewerkstellingsgraad in Vlaanderen 66,4 %, in Wallonië 56,5 % en in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 54,3 %.

Bron: FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

¹⁰ In 2013 telde Vlaanderen 4,3‰ rechthebbenden op maatschappelijke integratie (tegenover 13,9‰ in Wallonië en 23,1‰ in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest), 3,8‰ rechthebbenden op een leefloon (tegenover 12,8‰ in Wallonië en 24,4‰ in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest) en 1,2‰ rechthebbenden op een financiële tegemoetkoming (tegenover 1,8‰ in Wallonië en 8‰ in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest).

Bron: POD Maatschappelijke Integratie

Grafiek 3. Aandeel personen in CSR volgens administratief verblijfsarrondissement (eind juni 2013) en aandeel van de meerderjarige bevolking per arrondissement (eind 2013)

Bron: CKP (NBB) en FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

Een ander opvallend resultaat heeft te maken met de verschillen tussen de gewesten. Vlaamse arrondissementen blijken doorgaans minder personen in CSR te hebben, in verhouding tot hun meerderjarige bevolking, in tegenstelling tot de Waalse arrondissementen. Slechts vijf van de twintig Waalse arrondissementen (Nijvel, Aarlen, Virton, Bastenaken en Neufchâteau) hebben een lager aandeel personen in CSR, in verhouding tot hun meerderjarige bevolking; in Vlaanderen bevinden zich veertien van de tweeëntwintig arrondissementen in dezelfde situatie. Slechts acht Vlaamse arrondissementen (Roeselare, Brugge, Sint-Niklaas, Gent, Eeklo, Oostende, Aalst en Dendermonde) zijn oververtegenwoordigd bij de bevolking in CSR, in verhouding tot hun meerderjarige bevolking. Hiervoor werden een aantal hypothesen geformuleerd die deze verschillen tussen de gewesten kunnen verklaren.

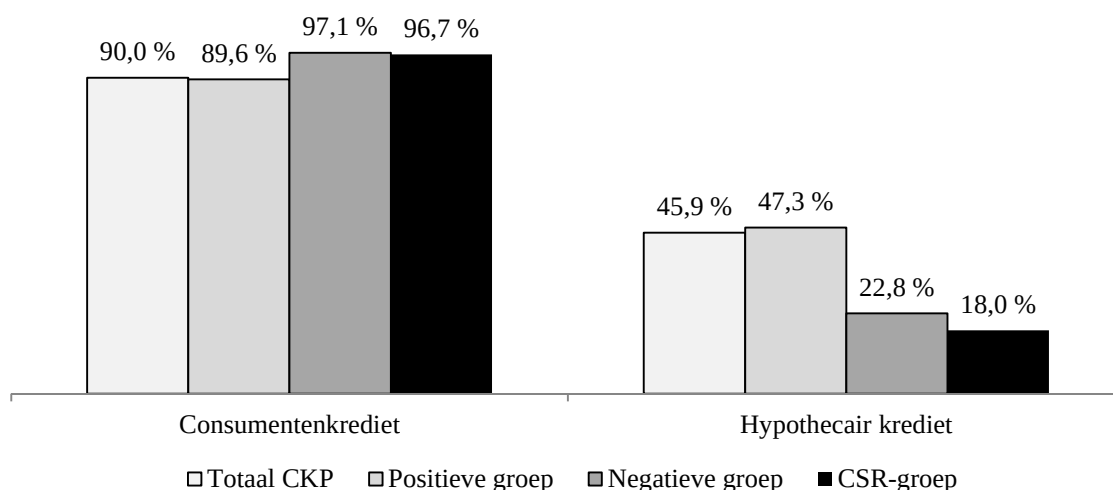
2.2. Enkele kenmerken met betrekking tot het leengedrag

In eerste instantie kijken we naar de kenmerken van de kredieten die personen in CSR zijn aangegaan. Vervolgens focussen we op de betalingsachterstand bij deze kredieten. We herinneren eraan dat 21,8 % van de personen in CSR geen enkel krediet heeft lopen; 15,2 % van de personen in CSR is wel krediet aangegaan, maar heeft geen betalingsachterstand.

2.2.1. Gesloten kredietcontracten: type, aantal en bedragen¹¹

Personen die tot de CSR-procedure zijn toegelaten en krediet zijn aangegaan, hebben in vergelijking met de overige groepen kredietnemers, duidelijk minder hypothecair krediet (18 % tegenover 47 % in de positieve groep en 23 % in de negatieve groepen, zie grafiek 4 hierna).¹² Zij hebben iets vaker consumentenkrediet dan de positieve groep (96,7 % tegenover 89,6 %). Wat het consumentenkrediet betreft, stellen we echter geen grote verschillen vast tussen kredietnemers met minstens één achterstallig krediet (buiten CSR) en kredietnemers in CSR: 97,1 % van de wanbetalers (buiten CSR) hebben minstens één consumentenkrediet, tegenover 96,7 % van de kredietnemers in CSR.

Grafiek 4. Aandeel kredietnemers volgens type krediet (eind juni 2013)

Bron: CKP (NBB)

¹¹ In dit punt houden we enkel rekening met personen in CSR met krediet, al dan niet met betalingsachterstand.

¹² Om bij de analyses nog meer in detail te gaan, was het interessant geweest om deze gegevens te vergelijken met het aandeel eigenaars in elk van de groepen kredietnemers. Dit gegeven is echter niet beschikbaar.

Als we een onderscheid tussen de verschillende types consumentenkrediet maken (tabel 4 hierna), ligt het aantal personen in CSR dat minstens één lening op afbetaling heeft, bijna tweemaal hoger dan het totaal aantal geregistreerde personen in de CKP; het aantal personen in CSR met minstens één verkoop op afbetaling, ligt zelfs meer dan tweemaal hoger. De verschillen zijn minder uitgesproken bij kredietopeningen. We kunnen ons echter de vraag stellen tot welke types kredietopeningen (kredietfaciliteit op bankrekening, kredietkaart van grote winkelketens enz.) de verschillende groepen toegang hebben. We herinneren er ook aan dat we niet weten hoe deze verschillende groepen deze kredietopeningen gebruiken (helemaal of niet, intensief of niet) omdat alleen het toegestane bedrag wordt geregistreerd.

Tabel 4. Type consumentenkrediet aangegaan door in CKP geregistreerde personen (eind juni 2013)				
	Totaal CKP	Positieve groep	Negatieve groep	CSR-groep
Kredietopening	81 %	81,3 %	75,7 %	78,2 %
Lening op afbetaling	32,7 %	31,2 %	57,4 %	62,2 %
Verkoop op afbetaling	5,2 %	4,7 %	14,7 %	11,2 %

Bron: CKP (NBB)

Wat het gemiddeld aantal kredieten per kredietnemer betreft (tabel 5 hierna), hebben personen in CSR meer consumentenkredieten dan andere in CKP geregistreerde personen (2,56 tegenover 2). Omgekeerd hebben ze gemiddeld minder hypothecaire kredieten dan de andere personen (1,24 tegenover 1,65). Wat de kredietopeningen betreft, lijken de verschillen hier duidelijker. Bovendien geldt ook hier dezelfde opmerking als voor de vorige tabel.

Tabel 5. Gemiddeld aantal kredieten per kredietnemer geregistreerd in CKP volgens type krediet (eind juni 2013)				
	Totaal CKP	Positieve groep	Negatieve groep	CSR-groep
Alle kredieten samen	2,55	2,55	2,64	2,70
Hypothecair krediet	1,65	1,66	1,43	1,24
Consumentenkrediet	2,00	1,97	2,38	2,56
Kredietopening	1,62	1,61	1,83	1,93
Lening op afbetaling	1,28	1,28	1,26	1,32
Verkoop op afbetaling	1,16	1,13	1,38	1,28

Bron: CKP (NBB)

Wat het consumentenkrediet betreft, lenen personen in CSR gemiddeld veel grotere bedragen dan de andere groepen kredietnemers (23.533 euro voor personen in CSR tegenover 12.482 euro voor alle kredietnemers, ofwel bijna het dubbele). Het hypothecair krediet is echter minder op hen van toepassing: de bedragen die ze lenen, liggen lager dan bij de twee andere groepen kredietnemers (tabel 6 hierna).

Tabel 6. Gemiddelde geleende bedragen door personen geregistreerd in CKP volgens type krediet (eind juni 2013)				
	Totaal CKP	Positieve groep	Negatieve groep	CSR-groep
Alle kredieten samen	€ 76.780	€ 78.189	€ 55.689	€ 44.212
Hypothecair krediet	€ 142.868	€ 142.603	€ 160.668	€ 118.848
Consumptiekrediet	€ 12.482	€ 11.968	€ 19.563	€ 23.533

Bron: CKP (NBB)

Drie hypothesen kunnen verklaren waarom personen in CSR vaker een beroep doen op consumentenkrediet (zowel qua aantal kredieten als qua geleende bedragen). (1) Ze doen een beroep op krediet om het hoofd te bieden aan financiële moeilijkheden. Ze nemen met andere woorden krediet om problemen die de kop opsteken of die al bestaan, op te lossen. (2) Het feit dat deze gezinnen vaker een beroep doen op krediet, is één van de factoren die aanleiding geven tot een aantal van hun financiële moeilijkheden. (3) Personen in CSR hebben specifieke kenmerken gemeenschappelijk: ze zijn doorgaans meer geneigd om een beroep te doen op krediet. Wanneer deze kredieten echter opgenomen werden op het moment dat de financiële situatie van het gezin gezond was en dat het daarna met financiële moeilijkheden wordt geconfronteerd (omdat bijvoorbeeld een van de gezinsleden zijn werk heeft verloren, of door een scheiding), kan het voor het gezin onmogelijk zijn om de kredieten tijdig af te lossen.

Wat het hypothecair krediet betreft en de mindere geneigdheid om op dit type krediet een beroep te doen en wanneer dit toch gebeurt, voor lager bedragen, kunnen vier hypothesen naar voren worden geschoven: (1) personen in CSR zijn minder geneigd om naar dit type krediet terug te grijpen; (2) hun hypothecaire kredietaanvraag wordt door de kredietverstrekkers vaker geweigerd omwille van bijvoorbeeld specifieke gemeenschappelijke kenmerken zoals een laag inkomen enz.; (3) voor ze in CSR gaan, neemt het gezin het initiatief om de woning te verkopen om de schulden aan te zuiveren; (4) de verschillen in beleid tussen gerechtelijke arrondissementen wat betreft de toelaatbaarheid tot de CSR-procedure. Bij het beoordelen van het duurzame karakter van de financiële moeilijkheden, weigeren sommige magistraten om gezinnen toe te laten wanneer die eigenaar zijn van een woning.

Los van de resultaten die we in dit punt voorstellen, stellen we vast dat krediet niet rechtstreeks verantwoordelijk is voor de financiële moeilijkheden van kredietnemers in CSR. Het is perfect mogelijk dat gezinnen krediet zijn aangegaan op een moment dat hun financiële situatie gezond was en dat zich vervolgens iets heeft voorgedaan (zoals een ziekte, een scheiding) waardoor het financiële evenwicht werd verstoord en het gezin werd geconfronteerd met overmatige schuldenlast en CSR. In die situaties is er geen enkel oorzakelijk verband tussen het opnemen van krediet en de financiële moeilijkheden. Het is ook mogelijk dat deze personen in CSR met krediet typische kenmerken delen (gezinslasten, het inkomen dat niet toelaat om zelf duurzame goederen aan te kopen enz.) die kunnen verklaren waarom ze genoodzaakt zijn om een beroep te doen op krediet en waarom ze ernstige financiële moeilijkheden hebben.

2.2.2. Achterstallige kredieten: type, aantal en bedragen¹³

Wat betalingsachterstand betreft (tabel 7 hierna), zijn kredietnemers in CSR duidelijk meer vertegenwoordigd in de groep van personen met meerdere achterstallige kredieten dan anderen (65 % tegenover 35 %).

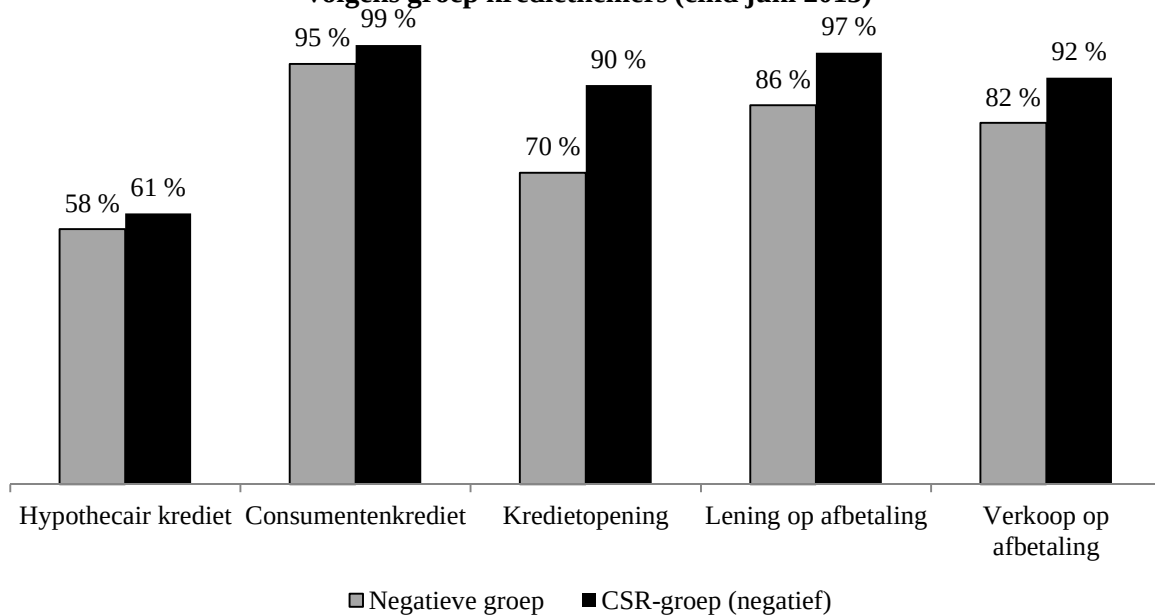
Tabel 7. Aantal achterstallige kredieten per achterstallige kredietnemer volgens de registratiestatus in CKP (eind juni 2013)		
	Negatieve groep	Negatieve CSR-groep
Eén achterstallig krediet	65 %	35 %
Meer dan één achterstallig krediet	35 %	65 %

Bron: CKP (NBB)

Los van het type achterstallig krediet (grafiek 5 hierna), hebben kredietnemers in CSR vaker te maken met achterstallige kredieten dan de negatieve groep. Zo heeft 61 % van de achterstallige kredietnemers in CSR voor minstens één hypothecair krediet een betalingsachterstand, tegenover 58 % van de achterstallige kredietnemers die niet in CSR zitten; voor het consumentenkrediet is de verhouding 99 % tegenover 95 %.

¹³ In dit punt houden we enkel rekening met personen in CSR met één of meer achterstallige kredieten ('negatieve CSR-groep' genoemd).

Grafiek 5. Percentage achterstallige kredietnemers volgens groep kredietnemers (eind juni 2013)

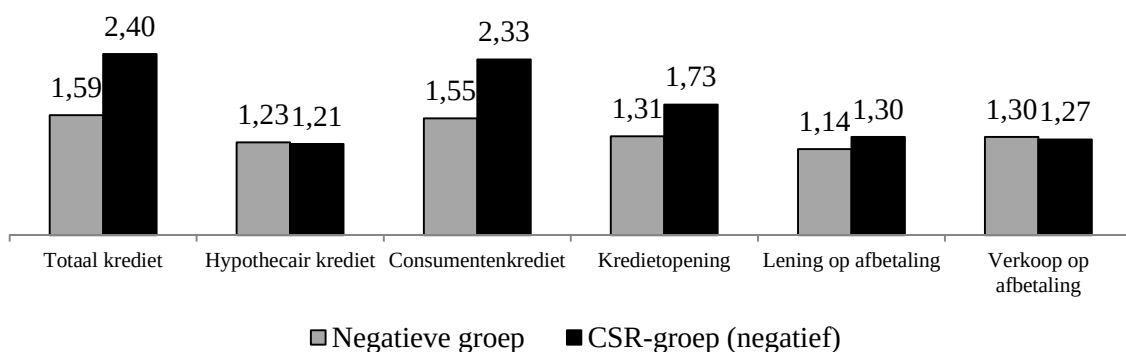
Bron: CKP (NBB)

Deze resultaten zijn helemaal niet verrassend. We weten immers dat deze betalingsachterstanden (samen met andere factoren) ongetwijfeld ertoe leiden dat ze op deze gerechtelijke procedure een beroep doen.

Wat het aantal achterstallige kredieten per achterstallige kredietnemer betreft (grafiek 6 hierna), hebben kredietnemers in CSR vaker te maken met een gemiddeld groter aantal achterstallige kredieten dan de negatieve groep. Enige uitzondering hierop is het hypothecair krediet. Een verklaring voor dit resultaat kan zijn dat ongeacht de financiële moeilijkheden waarmee het gezin kampt, het hypothecair krediet het krediet is dat het gezin koste wat het kost probeert af te betalen omwille van de gevolgen van de niet-betaling voor het leven van het gezin. In vergelijking met de andere termijnen wordt het behoud van de eigendom een prioriteit.

Wat het consumentenkrediet betreft, merken we de grootste verschillen tussen de twee groepen bij de kredietopeningen: de achterstallige kredietnemers hebben gemiddeld voor 1,31 kredietopeningen een betalingsachterstand, tegenover 1,73 voor achterstallige kredietnemers in CSR. We mogen daarom aannemen dat kredietopeningen vaker worden gebruikt door gezinnen met heel ernstige financiële moeilijkheden in een poging hieraan te verhelpen.

Grafiek 6. Aantal achterstallige kredieten per achterstallige kredietnemer volgens groep kredietnemers (eind juni 2013)

Bron: CKP (NBB)

Wat de gemiddelde bedragen betreft (tabel 8 hierna) hebben kredietnemers in CSR met een achterstallig krediet te maken met een grotere uitstaande schuld¹⁴ dan andere achterstallige kredietnemers. De gemiddelde uitstaande schuld bij consumentenkrediet is bij kredietnemers in CSR bijna tweemaal hoger dan bij andere achterstallige kredietnemers (12.000 euro tegenover 6.300 euro).

Tabel 8. Gemiddeld bedrag van de uitstaande schuld per achterstallige kredietnemer volgens registratiestatus in CKP en type krediet (eind juni 2013)		
	Negatieve groep	Negatieve CSR-groep
Alle kredieten samen	€ 11.600	€ 16.500
Hypothecair krediet	€ 43.900	€ 44.200
Consumentenkrediet	€ 6.300	€ 12.000

Bron: CKP (NBB)

Dit verschil qua bedrag van de uitstaande schuld kan door twee hypothesen worden verklaard. Enerzijds lenen kredietnemers in CSR grotere bedragen dan de anderen in een poging om hun financiële moeilijkheden op te lossen, met als gevolg dat wanneer zich problemen voordoen (in het bijzonder bij een budgettair onevenwicht) het terugbetalen van kredieten moeilijker is. Anderzijds delen kredietnemers in CSR bepaalde bijzondere kenmerken zoals een lager niveau wat betreft financiële cultuur en financieel beheer dan andere kredietnemers, waardoor ze soms weinig relevante economische keuzes maken. Een recente studie van het Observatorium¹⁵ kwam tot de slotsom dat er een verband bestond tussen de financiële cultuur en het min of meer goede vermogen van gezinnen om een budget te beheren en hun financiële moeilijkheden.

Deze eerste analyses laten toe om enkele kenmerken te schetsen van personen in een procedure voor collectieve schuldenregeling. Eerst en vooral kan een gerechtelijke procedure om schulden aan te zuiveren worden opgestart zonder dat men krediet heeft of zonder dat men betalingsachterstand heeft voor zijn lopende kredieten, ook al komen deze situaties minder voor bij personen in CSR, die meestal kredieten hebben lopen en voor minstens één ervan een betalingsachterstand hebben. Vervolgens blijken meer vrouwen een beroep te doen op deze gerechtelijke procedure, net als personen tussen 35 en 55 jaar en in verhouding tot de bevolking, meer personen die in Wallonië wonen, meer bepaald in het arrondissement Luik. Tot slot wordt het leengedrag van personen in CSR gekenmerkt door een grotere geneigdheid om gebruik te maken van consumentenkrediet, door gemiddeld hogere geleende bedragen, duidelijk meer betalingsachterstand en door een hogere gemiddelde uitstaande schuld, in vergelijking met andere kredietnemers. Dat laatste kenmerk van het leengedrag kan één van de doorslaggevende factoren zijn om een beroep te doen op een professionele schuldbemiddelaar en kan de keuze rechtvaardigen om een gerechtelijke procedure op te starten om de schulden aan te zuiveren.

2.3. Wie doet een beroep op gerechtelijke schuldbemiddeling? Specifieke profielen per krediettype¹⁶

Zoals we hiervoor al aanhaalden, waren eind 2013 107.103 Belgen toegelaten tot de procedure voor collectieve schuldbemiddeling, wat neerkomt op 1,2 % van de Belgische meerderjarige bevolking. Eind 2013 hadden 6.151.439 kredietnemers die in België woonden krediet zonder in CSR te zijn, terwijl 81.159 krediet hadden en in CSR waren.

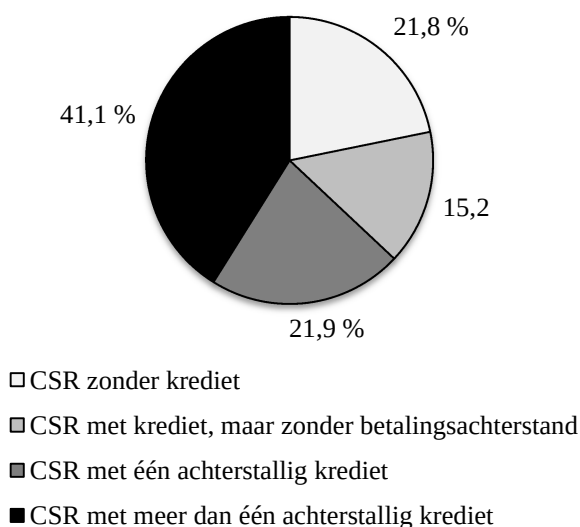
¹⁴ Onder uitstaande schuld verstaan we de bedragen die de kredietnemer nog verschuldigd is en die nog niet zijn terugbetaald.

¹⁵ Duvivier R. & C. Jeanmart, Les difficultés financières des Belges : quels liens avec l'endettement, le niveau de culture financière et la capacité à gérer un budget ?, *Bank- en Financieuzen*, 2014 (3), 203-218.

¹⁶ Om deze tekst niet te overladen met ingewikkelde tabellen en om te focussen op de analyses, stellen we de tabellen en grafieken bij dit punt voor als bijlagen, aan het eind van dit artikel.

Een substantieel deel van de personen die tot de CSR zijn toegelaten (41,1 %), hebben meer dan één achterstallig krediet (grafiek 7 hierna). Opmerkelijk is echter dat een vijfde van hen geen enkel krediet heeft lopen (21,8 %). Hun financiële problemen zijn het gevolg van schulden zoals huurachterstand, schulden aan de overheid, schulden voor gezondheidszorg, schulden aan telecomoperatoren enz.¹⁷ Om de terugbetaling van deze schulden te financieren, hebben de betrokkenen geen gebruik gemaakt van krediet (zoals een kredietopening). Verder hebben 15,2 % van de personen in CSR krediet, maar geen betalingsachterstand. Voor sommige observatoren kan dit laatste resultaat verrassend lijken omdat bij overmatige schuldenlast bepaalde consumentenkredieten niet kunnen worden terugbetaald.

Grafiek 7. Aandeel personen in CSR volgens kredietnemerstatus (eind juni 2013)

Bron: CKP (NBB)

Dit punt wil deze verschillende profielen van personen in de CSR-procedure vergelijken. We mogen er immers van uitgaan dat deze profielen verschillen afhankelijk van de kredietsituatie van de gezinnen, maar ook van het gewest waar ze wonen.

2.3.1. Personen in CSR hebben meer achterstallige kredieten (zie tabel 1 als bijlage)

Over alle gewesten heen zijn personen in CSR vaker vertegenwoordigd in de groep 'kredietnemers met meerdere achterstallige kredieten' dan in de andere groepen (zonder krediet; met krediet, maar zonder betalingsachterstand; met één enkel achterstallig krediet). Dit resultaat is niet verrassend als we ervan uitgaan dat de opeenstapeling van achterstallen leidt tot een toename van de uitstaande schuld, wat bijdraagt tot het ontstaan van financiële problemen of wat al bestaande financiële problemen groter maakt.

Deze situatie komt het vaakst voor in Wallonië, waar 0,7 % van de meerderjarige bevolking in CSR meerdere achterstallige kredieten heeft.

¹⁷ Let wel: de schuldenlast van personen zonder krediet bestaat vaak uit gemiddeld kleinere bedragen en uit een groter aantal schulden in vergelijking met de schuldenlast van personen met krediet (zie met name OKS, (2014), Prévention et traitement du surendettement en Wallonie : Rapport d'évaluation 2013, Marchienne-au-Pont).

2.3.2. Personen in CSR die in het Vlaams Gewest wonen, hebben vaker meerdere achterstallige kredieten

Als we alle groepen personen in CSR bekijken, wonen de meeste personen in het Vlaams Gewest (zie tabel 2 als bijlage). Dit is niet verrassend, want we tellen het meeste berichten van toelaatbaarheid tot de CSR-procedure in Vlaanderen. Bovendien zijn personen in CSR die in Vlaanderen wonen, sterker vertegenwoordigd in de groep personen zonder krediet. Dit kan deels worden verklaard door een gemiddeld hogere levensduurte in dit gewest dan in de twee andere. Uit verschillende onderzoeken¹⁸ blijkt immers dat de gemiddelde uitgaven per gezin hoger liggen in Vlaanderen waar de levensduurte hoger is (bijvoorbeeld de kosten voor energie, gezondheidszorg, telecomunicatie, onderwijs enz.). Brusselaars en Walen in CSR hebben vaker meerdere achterstallige kredieten. Twee hypothesen kunnen dit resultaat verklaren: enerzijds hebben gezinnen met financiële moeilijkheden in deze twee gewesten meer dan elders de neiging om krediet te gebruiken om hun financiële problemen op te lossen; anderzijds tellen deze twee gewesten meer gezinnen die moeite hebben om hun kredieten terug te betalen, te meer omdat ze meerdere kredieten hebben lopen.

2.3.3. Meer vrouwen¹⁹ toegelaten tot CSR in Wallonië (zie tabel 3 als bijlage)

We hebben er eerder al op gewezen dat vrouwen iets meer vertegenwoordigd zijn dan mannen in de groep van personen die tot CSR zijn toegelaten (alle profielen samen).

In België zijn de meeste personen in CSR vrouwen. Ze vertegenwoordigen 51,7 % van de personen in CSR met krediet, maar zonder betalingsachterstand; 51,4 % van de personen in CSR met één enkel achterstallig krediet en 51,8 % van de personen in CSR met meer dan één achterstallig krediet. We treffen in verhouding meer mannen aan bij de personen in CSR zonder krediet: ze vertegenwoordigen 51,8 % van deze categorie. Dit resultaat kan worden verklaard door een groter gebruik van krediet door vrouwen, in vergelijking met mannen. Vooral sommige alleenstaande vrouwen met kinderen proberen hun laag inkomen op deze manier te compenseren.

In Wallonië tellen we het grootste aandeel personen in CSR van het vrouwelijke geslacht, in vergelijking met de twee andere gewesten van het land. Omgekeerd blijken in Vlaanderen meer mannen gebruik te maken van de CSR-procedure.

In het Vlaams Gewest hebben vrouwen in CSR vaker te maken met moeilijkheden die geen verband houden met kredietcontracten (zoals schulden voor energie, telecomunicatie, gezondheidszorg, publieke of sociale schulden enz.). Ze vertegenwoordigen 45,8 % van de personen in CSR zonder krediet en 44,9 % van de personen in CSR met krediet, maar zonder betalingsachterstand, of met meer dan één achterstallig krediet. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en in Wallonië zijn ze sterker vertegenwoordigd bij personen met krediet en met één enkel achterstallig krediet (52,8 % in het eerste geval en 52,5 % in het tweede).

2.3.4. De jongsten in het Vlaams Gewest en de oudsten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (zie tabel 4 als bijlage)

Als we kijken naar alle groepen personen in CSR, zijn de 18 tot 34-jarigen sterker vertegenwoordigd in het Vlaams Gewest. Oudere personen in CSR (45 jaar en meer) wonen dan weer vaker in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Dit resultaat kan niet worden verklaard door een groter aandeel van deze leeftijdscategorieën in de twee gewesten. In Vlaanderen zijn er immers in verhouding minder 18

¹⁸ Zie bijvoorbeeld het onderzoek naar het gezinsbudget van de FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie dat een schatting maakt van de uitgaven van Belgische gezinnen op basis van een representatief nationaal en gewestelijk staal.

¹⁹ De gegevens over het geslacht van de persoon worden geregistreerd als de toelaatbaarheidsbeslissing tot de procedure wordt genomen. Voor deze registratie baseert de CKP zich op een kopie van het bericht van toelaatbaarheid dat de griffie van de arbeidsrechtbank haar bezorgt. Als het gaat om een gezin dat bestaat uit een man en een vrouw en ze allebei het verzoekschrift hebben ingediend, worden ze allebei geregistreerd. Wanneer echter in het geval van een koppel slechts één van de gezinsleden het verzoekschrift heeft ingediend, wordt alleen dat gezinslid geregistreerd.

tot 34-jarigen dan in de twee andere gewesten van het land. Hetzelfde geldt voor de personen van 45 jaar en meer: daarvan zijn er in verhouding minder in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest dan in de twee andere gewesten.²⁰

Voor heel België geldt ten eerste dat hoewel jongeren in CSR (jonger dan 25 jaar) een minderheid vormen²¹, ze sterker vertegenwoordigd zijn in de groep van personen in CSR die geen krediet hebben, vergeleken met de andere groepen jongeren in CSR (3,5 %). Twee hypothesen kunnen dit resultaat verklaren. Enerzijds gebruikt deze leeftijdscategorie minder krediet (ofwel maken ze er minder gebruik van, of proberen ze er gebruik van te maken, maar wordt het niet verleend omdat ze over onvoldoende terugbetalingscapaciteit beschikken). Anderzijds utes de financiële moeilijkheden zich op deze leeftijd het vaakst door te hoge of onaangepaste dagelijkse uitgaven. Toch gaat het om 3 % van de personen in CSR met één achterstallig krediet.

Ten tweede hebben personen in CSR uit de volgende leeftijdscategorie (25-34 jaar) meestal één achterstallig krediet (28 %) of meerdere achterstallige kredieten (23,8 %). Omdat een krediet meestal op een gemiddelde leeftijd van ongeveer 30 jaar wordt aangegaan, heeft deze leeftijdscategorie (25-34 jaar) meer te maken met krediet en – als er zich financiële moeilijkheden voordoen – met achterstallig krediet.

Ten derde worden personen in CSR ouder dan 45 jaar vooral gekenmerkt door krediet, maar zonder betalingsachterstand. De hypothese hiervoor is dat deze leeftijdscategorieën wel degelijk financiële moeilijkheden hebben (ze zitten immers in CSR), maar dat ze er de voorkeur aan geven om hun verplichtingen ten aanzien van kredietinstellingen na te komen en dat ze daardoor wellicht voor andere verbintenissen in gebreke blijven.

2.3.5. Personen in CSR die in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wonen, hebben minder hypothecair krediet

We hebben er eerder al op gewezen dat in vergelijking met andere in CKP geregistreerde kredietnemers, personen in CSR minder een beroep doen op hypothecair krediet. Ongeacht de groep personen in CSR, doen personen die in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wonen, minder vaak dan anderen een beroep op hypothecair krediet, in tegenstelling tot Wallonië (zie tabel 5 als bijlage). Dit resultaat kan worden verklaard door de verschillen in aankoopwaarde van vastgoed tussen de gewesten (zie grafieken 1 en 2 als bijlage). De waarde van het vastgoed ligt gemiddeld hoger in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest dan in de twee andere gewesten.

2.3.6. Personen in CSR die in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wonen, hebben meer consumentenkrediet (zie tabel 6 als bijlage)

Eerdere analyses hebben aangetoond dat personen in CSR vaker een beroep doen op consumentenkrediet dan andere in CKP geregistreerde kredietnemers.

Als we van de groep personen in CSR zonder achterstallige kredieten gaan naar de groep personen in CSR met meerdere achterstallige kredieten, wordt het aandeel personen dat een beroep doet op consumentenkrediet alleen maar groter en dit geldt voor alle gewesten. We herinneren eraan dat het krediet op zich niet direct verantwoordelijk hoeft te zijn voor de financiële moeilijkheden van kredietnemers in CSR. Het is perfect mogelijk dat deze personen in CSR met lopende kredieten, typische kenmerken delen (gezinslasten, het inkomen dat niet toelaat om zelf duurzame goederen aan te kopen enz.) die kunnen verklaren waarom ze genooddaakt zijn om een beroep te doen op krediet en waarom ze ernstige financiële moeilijkheden hebben.

²⁰ Bron: FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

²¹ Naargelang de groep vertegenwoordigen jongeren onder de 25 jaar tussen 1 % en 3,5 % van de personen in CSR.

2.3.7. Gemiddeld aantal kredieten

Personen in CSR met meerdere achterstallige kredieten hebben gemiddeld tweemaal meer krediet dan andere personen in CSR (met andere woorden personen in CSR zonder achterstallig krediet of met slechts één achterstallig krediet). Zo heeft een persoon in CSR met slechts één achterstallig krediet gemiddeld 1,48 kredieten lopen, terwijl een persoon in CSR met meerdere achterstallige kredieten gemiddeld 3,68 kredieten heeft lopen (zie tabel 7, bijlage 1). Dit resultaat is niet verrassend. We mogen er immers van uitgaan dat wanneer zich financiële moeilijkheden voordoen, het aantal wanbetalingen zal toenemen als de persoon in kwestie meerdere kredieten heeft lopen.

In Wallonië hebben personen in CSR zonder achterstallig krediet of met slechts één achterstallig krediet een groter aantal kredieten dan in de twee andere gewesten van het land. Dit resultaat doet vermoeden dat de financiële moeilijkheden van de Walen hen niet beletten om hun kredieten – of toch een aantal ervan – af te lossen. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest hebben personen in CSR met meerdere achterstallige kredieten, gemiddeld een groter aantal kredieten lopen.

In vergelijking met het hypotheckair krediet (tabel 8, bijlage 1) vallen de verschillen wat betreft het gemiddelde aantal kredieten vooral op bij het opnemen van consumentenkrediet. Zo hebben personen in CSR met meerdere achterstallige kredieten gemiddeld 3,43 consumentenkredieten lopen tegenover 1,29 hypothecaire kredieten.

In het Vlaams Gewest hebben personen in CSR zonder achterstallig krediet of met meerdere achterstallige kredieten het grootste aantal hypothecaire kredieten lopen. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is het gemiddeld aantal hypothecaire kredieten per persoon in CSR met slechts één achterstallig krediet, het hoogst.

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest hebben personen in CSR met één of meerdere achterstallige kredieten het grootste aantal consumentenkredieten lopen (1,45 en 3,78). In Wallonië hebben personen in CSR zonder achterstallig krediet het vaakst dit type krediet (1,9) (zie tabel 9, bijlage 1).

2.3.8. Geleende bedragen

Zoals vermeld in punt 2.2.1. zijn de bedragen die personen in CSR hebben geleend, beduidend hoger dan bij de andere groepen kredietnemers.

Aangezien personen in CSR met meerdere achterstallige kredieten meer kredieten hebben lopen dan andere personen in CSR, lijkt het waarschijnlijk dat de bedragen die de eerste groep heeft geleend, hoger liggen dan degene die de tweede groep heeft geleend. Zo hebben voor heel België de personen in CSR met meerdere achterstallige kredieten, gemiddeld voor een bedrag van 58.768 euro geleend, terwijl diegene met slechts één achterstallig krediet, gemiddeld 27.882 euro hebben geleend, ofwel minder dan de helft (zie tabel 10, bijlage 1). Deze gemiddelde bedragen zijn voor alle groepen personen in CSR het hoogst in het Vlaams Gewest. Twee factoren kunnen dit resultaat verklaren. Enerzijds zijn de gemiddelde belastbare netto-inkomens in Vlaanderen hoger dan in de twee andere gewesten van het land.²² Anderzijds lenen Vlaamse kredietnemers hogere bedragen dan die in de twee andere gewesten.²³

De verschillen in geleende bedragen zijn eens te meer duidelijk naargelang het type kredietcontract. Het zijn de personen in CSR die in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wonen, die gemiddeld de hoogste bedragen lenen bij hypotheckair krediet (zie tabel 11 als bijlage). Dit kan verklaard worden door de verschillen in aankoopwaarde van vastgoed in de verschillende gewesten (zie grafieken 1 en 2 als bijlage). Omdat de waarde van het vastgoed hoger is in het Vlaams Gewest en nog hoger in het

²² Bron: FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (statistieken over de fiscale inkomsten)

²³ Bron: CKP (NBB)

Brussels Hoofdstedelijk Gewest, liggen de geleende bedragen in het kader van een hypothecair krediet in deze twee gewesten ook hoger.

Wat de consumentenkredieten betreft (tabel 12, bijlage 1), lijken de verschillen tussen de gewesten te klein om beduidend te zijn. Het belangrijkste resultaat is dat hoe meer achterstallige kredieten een persoon in CSR heeft, hoe hoger de bedragen zijn die ze in het kader van consumentenkrediet leent.

3. Synthese

De doelstelling van dit artikel was de kennis te verdiepen van het profiel van personen die tot de procedure voor collectieve schuldenregeling zijn toegelaten, meer bepaald door verschillen tussen de gewesten te analyseren.

Eind 2013 waren 107.103 Belgen toegelaten tot de procedure voor collectieve schuldenregeling, wat neerkomt op 1,2 % van de Belgische meerderjarige bevolking.

Algemeen lijken vrouwen iets vaker een beroep op deze procedure te doen, net als de leeftijdscategorie van de 35 tot 55-jarigen en – in verhouding tot de meerderjarige bevolking – personen die in Wallonië wonen, in het bijzonder in het arrondissement Luik. Het leengedrag van personen in CSR wordt gekenmerkt door minder gebruik van hypothecair krediet, door een grote geneigdheid om gebruik te maken van consumentenkrediet, door duidelijk hogere geleende bedragen, door een duidelijk hogere betalingsachterstand en door een hogere gemiddelde uitstaande schuld in vergelijking met andere kredietnemers.

Wat de verschillen tussen de gewesten betreft, doet de meerderjarige bevolking in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest het minste een beroep op CSR. In vergelijking met de twee andere gewesten vinden we het grootste aandeel vrouwen in CSR in Wallonië terug. Omgekeerd lijken mannen in Vlaanderen vaker een beroep op de CSR-procedure te doen. Wat de leeftijd betreft zijn de 18-34-jarigen sterk vertegenwoordigd in het Vlaams Gewest, over alle groepen personen in CSR heen. Het aandeel oudere personen (45 jaar en meer) in CSR is hoger in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest dan in de andere gewesten.

Als we kijken naar de aangegane krediettypes hebben personen in CSR in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest minder hypothecair krediet (in tegenstelling tot de Walen), maar zijn de gemiddelde geleende bedragen er voor dit type krediet duidelijk hoger dan in de twee andere gewesten. Personen in CSR die in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wonen, hebben echter meer consumentenkrediet, maar voor lagere bedragen dan in de twee andere gewesten.

Dit artikel maakte het mogelijk om een eerste analyse te maken van de gewestelijke specificiteiten van personen die een beroep doen op de procedure voor collectieve schuldenregeling. Deze analyses verdiepen is een must om zo efficiënt mogelijk preventieacties op te zetten, bestemd voor gezinnen die een verhoogd risico op overmatige schuldenlast lopen of bedoeld om die overmatige schuldenlast te bestrijden. Hoewel de personen waarvan in dit artikel sprake is niet alle personen met overmatige schuldenlast vertegenwoordigen, delen ze zonder twijfel een reeks kenmerken waarmee beslist rekening moet worden gehouden.

Bijlage

Tabel 1. Aandeel van de bevolking in CSR per gewest (eind juni 2013)

	In CSR zonder krediet	In CSR met krediet, maar zonder betalingsachterstand	In CSR met slechts één achterstallig krediet	In CSR met meer dan één achterstallig krediet
België*	0,25 %	0,18 %	0,26 %	0,48 %
Vlaanderen	0,25 %	0,15 %	0,25 %	0,39 %
Wallonië	0,28 %	0,25 %	0,31 %	0,70 %
Brussel	0,15 %	0,11 %	0,13 %	0,32 %

Bron: CKP (NBB)

* Deze resultaatlijn moet als volgt worden gelezen: 0,25 % van de Belgische meerderjarige bevolking bevindt zich in een CSR-procedure, maar heeft geen krediet opgenomen; 0,18 % van de Belgische meerderjarige bevolking bevindt zich in een CSR-procedure en heeft krediet opgenomen, maar heeft geen betalingsachterstand; 0,26 % van de Belgische meerderjarige bevolking bevindt zich in een CSR-procedure, heeft krediet opgenomen en heeft een betalingsachterstand voor één enkel krediet; en 0,48 % van de Belgische meerderjarige bevolking bevindt zich in een CSR-procedure, heeft krediet opgenomen en heeft een betalingsachterstand voor meerdere kredieten.

Tabel 2. Aandeel bevolking in CSR volgens gewest waar ze wonen (eind juni 2013)

	In CSR zonder krediet*	In CSR met krediet, maar zonder betalingsachterstand	In CSR met slechts één achterstallig krediet	In CSR met meer dan één achterstallig krediet
Buiten België	0,8 %	0,8 %	0,6 %	0,5 %
Vlaanderen	57,9 %	49,3 %	55,5 %	46,9 %
Wallonië	35,1 %	43,7 %	38,6 %	45,9 %
Brussel	6,2 %	6,2 %	5,3 %	6,7 %
Totaal	100 %	100 %	100 %	100 %

Bron: CKP (NBB)

* Deze resultaatkolom moet als volgt worden gelezen: 57,9 % van de personen in CSR zonder kredietcontract wonen in het Vlaamse Gewest; 35,1 % van de personen in diezelfde situatie, wonen in het Waalse Gewest; 6,2 % van hen wonen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en 0,8 % wonen buiten het Belgische grondgebied.

Tabel 3. Aandeel vrouwen in CSR volgens gewest (eind juni 2013)

Vrouwen	In CSR zonder krediet	In CSR met krediet, maar zonder betalingsachterstand	In CSR met slechts één achterstallig krediet	In CSR met meer dan één achterstallig krediet
België	48,2 %	51,7 %	51,4 %	51,8 %
Vlaanderen	45,8 %	44,9 %	45,5 %	44,9 %
Wallonië*	52,2 %	52,0 %	52,5 %	51,3 %
Brussel	48,6 %	48,3 %	52,8 %	50,6 %

Bron: CKP (NBB)

* De resultaatlijn moet als volgt worden gelezen: 52,2 % van de personen in CSR zonder krediet die in Wallonië wonen, zijn van het vrouwelijke geslacht; 52 % van de personen in CSR met krediet, maar

zonder betalingsachterstand die in Wallonië wonen, zijn van het vrouwelijke geslacht; 52,5 % van de personen in CSR met één achterstallig krediet die in Wallonië wonen, zijn van het vrouwelijke geslacht en 51,3 % van de personen in CSR met meer dan één achterstallig krediet die in Wallonië wonen, zijn van het vrouwelijke geslacht.

Tabel 4. Leeftijdscategorie van personen in CSR volgens registratiestatus in CKP en het gewest waar ze wonen (eind juni 2013)				
	In CSR zonder krediet	In CSR met krediet, maar zonder betalingsachterstand	In CSR met slechts één achterstallig krediet	In CSR met meer dan één achterstallig krediet
18-24 jaar				
België	3,5 %*	1,0 %	3,0 %	1,8 %
Vlaanderen	4,2 %	1,6 %	3,7 %	2,6 %
Wallonië	2,7 %	0,6 %	2,3 %	1,2 %
Brussel	1,5 %	0,2 %	1,7 %	0,4 %
25-34 jaar				
België	19,5 %	14,9 %	28,0 %	23,8 %
Vlaanderen	21,3 %	17,8 %	30,7 %	27,3 %
Wallonië	17,5 %	12,5 %	25,2 %	21,3 %
Brussel	13,6 %	9,4 %	21,6 %	17,3 %
35-44 jaar				
België	27,8 %	28,6 %	27,8 %	29,1 %
Vlaanderen	27,9 %	29,3 %	27,4 %	28,3 %
Wallonië	27,6 %	28,3 %	28,2 %	29,4 %
Brussel	27,2 %	24,4 %	28,1 %	32,0 %
45-54 jaar				
België	27,7 %	29,9 %	24,5 %	26,3 %
Vlaanderen	27,3 %	29,2 %	24,2 %	25,2 %
Wallonië	27,9 %	30,5 %	24,7 %	27,0 %
Brussel	31,3 %	32,7 %	25,8 %	28,9 %
55-64 jaar				
België	15,7 %	18,3 %	12,2 %	13,6 %
Vlaanderen	14,3 %	16,4 %	10,5 %	12,2 %
Wallonië	17,8 %	19,9 %	14,4 %	14,9 %
Brussel	18,5 %	21,1 %	15,0 %	15,0 %
65 jaar en +				
België	5,7 %	7,3 %	4,4 %	5,4 %
Vlaanderen	5,0 %	5,8 %	3,5 %	4,5 %
Wallonië	6,5 %	8,3 %	5,2 %	6,3 %
Brussel	8,0 %	12,2 %	7,8 %	6,4 %

Bron: CKP (NBB)

* Dit resultaat moet als volgt worden gelezen: 3,5 % van de personen in CSR zonder krediet die in België wonen, zijn tussen 18 en 24 jaar.

Tabel 5. Aandeel kredietnemers in CSR met minstens één hypothecair krediet volgens gewest (eind juni 2013)

	In CSR met krediet, maar zonder betalingsachterstand	In CSR met slechts één achterstallig krediet	In CSR met meer dan één achterstallig krediet
België*	19,7 %	12,8 %	20,2 %
Vlaanderen	19,8 %	11,5 %	18,9 %
Wallonië	20,7 %	15,5 %	23,0 %
Brussel	12,4 %	6,0 %	11,0 %

Bron: CKP (NBB)

* Deze resultaatlijn moet als volgt worden gelezen: 19,7 % van de personen die in België wonen, die toegelaten zijn tot de CSR-procedure en die krediet hebben opgenomen, maar geen betalingsachterstand hebben, hebben minstens één hypothecair krediet. Dit betekent dat 80,3 % van deze personen geen hypothecair krediet hebben. Bovendien hebben 12,8 % van de personen die in België wonen en in CSR zijn met één enkel achterstallig krediet, minstens één hypothecair krediet. Tot slot hebben 20,2 % van de personen in CSR die in België wonen en die verschillende achterstallige kredieten hebben, minstens één hypothecair krediet.

Tabel 6. Aandeel kredietnemers in CSR met minstens één consumentenkrediet volgens gewest (eind juni 2013)

	In CSR met krediet, maar zonder betalingsachterstand	In CSR met slechts één achterstallig krediet	In CSR met meer dan één achterstallig krediet
België	90,3 %	95,9 %	99,6 %
Vlaanderen*	89,5 %	96,1 %	99,5 %
Wallonië	90,9 %	95,5 %	99,8 %
Brussel	91,7 %	97,9 %	99,8 %

Bron: CKP (NBB)

* Deze resultaatlijn moet als volgt worden gelezen: 89,5 % van de personen in CSR die in Vlaanderen wonen en krediet hebben opgenomen, maar geen betalingsachterstand hebben, hebben minstens één consumentenkrediet. 96,1 % van de personen in CSR die in Vlaanderen wonen en krediet hebben opgenomen waarvan één achterstallig is, hebben minstens één consumentenkrediet. 99,5 % van de personen in CSR die in Vlaanderen wonen en krediet hebben opgenomen waarvan meerdere achterstallig zijn, hebben minstens één consumentenkrediet.

Tabel 7. Gemiddeld aantal opgenomen kredieten door kredietnemers in CSR volgens gewest (eind juni 2013, **alle soorten krediet samen**)

	In CSR met krediet, maar zonder betalingsachterstand	In CSR met slechts één achterstallig krediet	In CSR met meer dan één achterstallig krediet
België	1,83	1,48	3,68
Vlaanderen	1,71	1,43	3,45
Wallonië	1,96*	1,55	3,88
Brussel	1,79	1,50	3,91

Bron: CKP (NBB)

* Dit resultaat moet als volgt worden gelezen: personen in CSR die in Wallonië wonen en krediet hebben opgenomen, maar geen betalingsachterstand hebben, hebben gemiddeld 1,96 kredieten lopen.

Tabel 8. Gemiddeld aantal **hypothecaire kredieten** opgenomen door kredietnemers in CSR volgens gewest (eind juni 2013)

	In CSR met krediet, maar zonder betalingsachterstand	In CSR met slechts één achterstallig krediet	In CSR met meer dan één achterstallig krediet
België	1,18	1,18	1,29
Vlaanderen	1,23*	1,21	1,36
Wallonië	1,14	1,13	1,23
Brussel	1,19	1,24	1,23

Bron: CKP (NBB)

* Dit resultaat moet als volgt worden gelezen: personen in CSR die in het Vlaams Gewest wonen en krediet hebben opgenomen, maar geen betalingsachterstand hebben, hebben gemiddeld 1,23 hypothecaire kredieten lopen.

Tabel 9. Gemiddeld aantal **consumentenkredieten** opgenomen door kredietnemers in CSR volgens gewest (eind juni 2013)

	In CSR met krediet, maar zonder betalingsachterstand	In CSR met slechts één achterstallig krediet	In CSR met meer dan één achterstallig krediet
België	1,77	1,39	3,43
Vlaanderen	1,64	1,34	3,21
Wallonië	1,90	1,44	3,60
Brussel	1,79*	1,45	3,78

Bron: CKP (NBB)

* Dit resultaat moet als volgt worden gelezen: personen in CSR die in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wonen en krediet hebben opgenomen, maar geen betalingsachterstand hebben, hebben gemiddeld 1,79 consumentenkredieten lopen.

Tabel 10. Gemiddelde geleende bedragen door kredietnemers in CSR volgens gewest (eind juni 2013, **alle soorten krediet samen**)

	In CSR met krediet, maar zonder betalingsachterstand	In CSR met slechts één achterstallig krediet	In CSR met meer dan één achterstallig krediet
België*	€ 28.424	€ 27.882	€ 58.768
Vlaanderen	€ 29.916	€ 28.446	€ 59.749
Wallonië	€ 27.477	€ 27.778	€ 58.863
Brussel	€ 23.828	€ 21.515	€ 50.922

Bron: CKP (NBB)

* Deze resultaatlijn moet als volgt worden gelezen: personen in CSR die in België wonen en krediet hebben opgenomen, maar geen betalingsachterstand hebben, hebben gemiddeld een bedrag van 28.424 euro geleend, terwijl personen met meer dan één achterstallig krediet een gemiddelde kredietschuld van 58.768 euro hebben.

Tabel 11. Gemiddelde geleende bedragen door kredietnemers in CSR volgens gewest (eind juni 2013, **hypothecair krediet**)

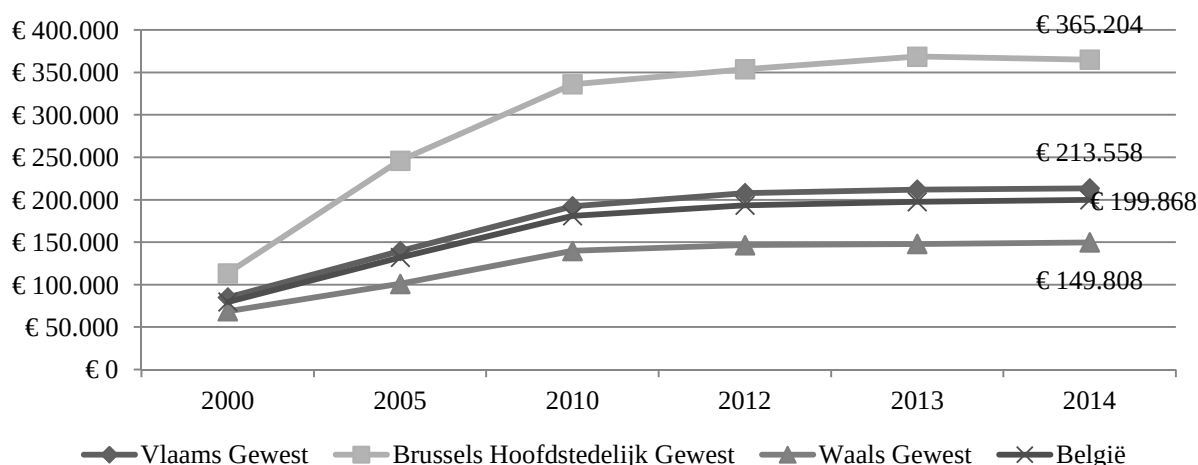
	In CSR met krediet, maar zonder betalingsachterstand	In CSR met slechts één achterstallig krediet	In CSR met meer dan één achterstallig krediet
België	€ 93.570	€ 112.066	€ 130.265
Vlaanderen	€ 100.962	€ 100.962	€ 144.986
Wallonië*	€ 83.715	€ 83.715	€ 114.830
Brussel	€ 118.913	€ 118.913	€ 169.909

Bron: CKP (NBB)

* Deze resultaatlijn moet als volgt worden gelezen: personen in CSR die in Wallonië wonen en krediet hebben opgenomen, maar geen betalingsachterstand hebben, hebben gemiddeld een bedrag van 83.715 euro geleend voor hypothecair krediet, terwijl personen die zich in een vergelijkbare situatie bevinden, maar met meer dan één achterstallig krediet in de CKP zijn geregistreerd, gemiddeld een bedrag van 114.830 euro hebben geleend voor hypothecair krediet.

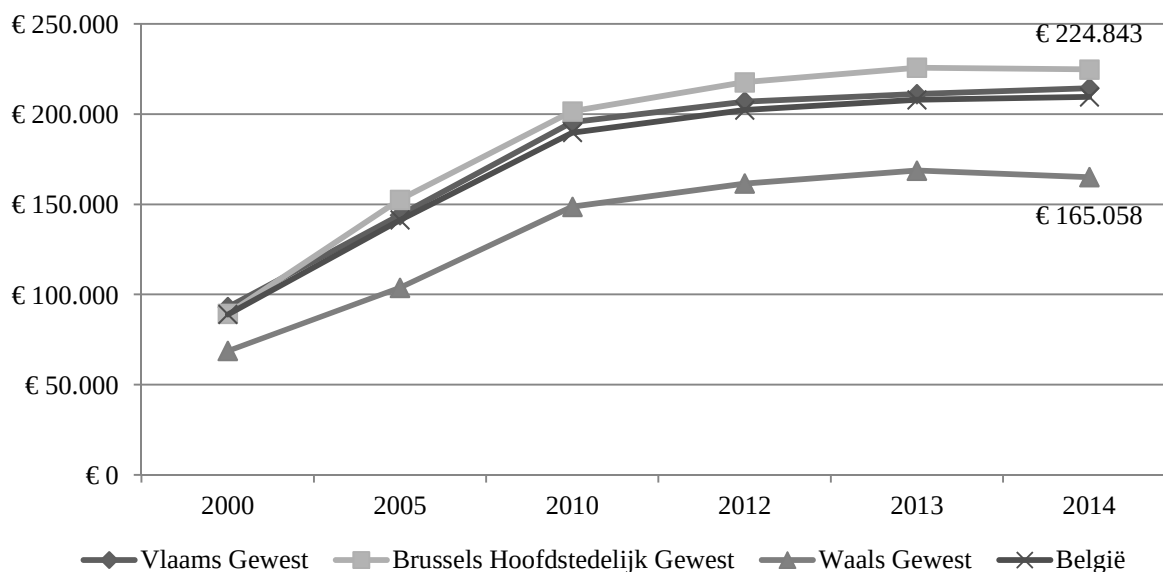
De onderstaande grafieken tonen de verschillen tussen de gewesten wat de aankoop prijs voor vastgoed betreft.

Grafiek 1. Evolutie van de gemiddelde verkoopprijs van gewone woonhuizen per gewest (2000, 2005, 2010, 2012, 2013, 2014)

Bron: FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

Grafiek 2. Evolutie van de gemiddelde verkoopprijs van appartementen, flats en studio's per gewest (2000, 2005, 2010, 2012, 2013, 2014)

Bron: FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie

Tabel 12. Gemiddelde geleende bedragen door kredietnemers in CSR volgens gewest (eind juni 2013, consumentenkrediet)			
	In CSR met krediet, maar zonder betalingsachterstand	In CSR met slechts één achterstallig krediet	In CSR met meer dan één achterstallig krediet
België	€ 11.117	€ 14.145	€ 32.521
Vlaanderen	€ 11.204	€ 14.809	€ 32.601
Wallonië	€ 11.212	€ 13.244	€ 32.498
Brussel*	€ 9.890	€ 13.085	€ 32.281

Bron: CKP (NBB)

* Deze resultaatlijn moet als volgt worden gelezen: personen in CSR die in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wonen en krediet hebben opgenomen, maar geen betalingsachterstand hebben, hebben gemiddeld een bedrag van 9.890 euro geleend voor consumentenkrediet, terwijl personen die zich in een vergelijkbare situatie bevinden, maar met meer dan één achterstallig krediet in de CKP zijn geregistreerd, gemiddeld een bedrag van 32.281 euro hebben geleend voor consumentenkrediet.